

לאורך השנה נערכו סדרה של מפגשים חווייתיים המיועדים לקהל הרחב בתמיכת המשרד להגנת הסביבה. המפגשים אשר התקיימו לאורך רצועת החוף של ישראל העניקו הצצה לעולמם המופלא והנסתר של החי והצומח בים, בתי הגידול, האתגרים והשפעות האדם על הסביבה החופית והימית.

מגלים את הים – גן לאומי תל דור ובשמורת חוף גדור

המפגש עסק בהכרות עם עולם הים וחשיבותו לאדם לאורך ההיסטוריה ודור כדוגמא להתיישבות ולחיים לצד הים ומהים לאורך השנים. מאפייני האוקיינוסים והמאפיינים הייחודיים של הים התיכון וחופי ישראל דרך הכרות עם בתי הגידול ומגוון בעלי החיים והאצות בחוף הסלעי וטבלאות הגידוד. תופעות ביולוגיות מרתקות וייחודיות לטבלת הגידוד, מגוון המינים (אצות וחסרי חוליות), ההתאמות של האורגניזמים החיים על טבלת הגידוד לתנאים בה ועל יחסי הגומלין ביניהם. במהלך הסיור נדונו השפעות האדם על סביבת הים והחוף דרך בחינת השוני לאורך השנים בעושר ומגוון המינים, מינים מקומיים אל מול מינים פולשים. השינויים במאפיינים הכימיים של הים כגון עליית הטמפרטורה וההשפעה על החי והצומח. הסיורים התקיימו בשמורות טבע כדוגמא לחשיבות בשמירה על השטחים הפתוחים ביבשה ובים לשמירה על המגוון הביולוגי.

חוף הולך ונעלם – גן לאומי חוף השרון ובית ינאי

המפגש עסק בתהליכים הטבעיים והגורמים האנושיים המשפיעים על מבנה החוף ומצוק הכורכר. האתגרים הסביבתיים בשמירה על מצוק החוף מול שינויי האקלים ומול פיתוחים עירוניים ותיירותיים. את המפגש הוביל ד"ר מייקל לזר, גיאופיזיקאי מאוניברסיטת חיפה, שחוקר מורפולוגיה של החוף וקרקעית הים. על היווצרות מצוק הכורכר ותהליכי הבלייה הטבעיים המואצים עקב האטה בהזנת החול בחופי ישראל אם כתוצאה מבניית סכר אסואן ועד השפעות מקומיות כגון פיתוח ובנייה של מתקנים ימיים כמו נמלים, מרינות, שוברי גלים וכד'.

החיים לצד הים – חוף ג'סר א-זרקא

מפגש ששולבו בו הכרות עם החיים בכפר ששוכן על שפת הים, גאוגרפיה, אקולוגיה והיסטוריה של האזור (נחל תנינים והחי הצומח האופייניים, התיישבות קדומה- תל תנינים).

תרבות והיסטוריה מקומית מכפר דייגים שנוסד בשנות ה-20 של המאה ה-20 ועד סוגיות איתם מתמודדים תושבי הכפר כיום כחינוך ותעסוקה. את הסיור הוביל מוחמד חמדאן עמאש, מנהל יחידת הנוער בג'סר א-זרקא בשילוב צוות אקוואשן שהוביל את ההתייחסות לסוגיות סביבתיות עכשוויות המציגים את חשיבות הים כמשאב לאומי והסיכונים לזיהום הים והחוף בעקבות התפתחות המואצת של קידוחי הגז ותעבורה ימית הכוללת מכליות נפט ודלקים. והכרות עם התכנית הלאומית למוכנות ותגובה לאירועי זיהום ים בשמן.

חולות נודדים ועקבות בחול – גן לאומי שפך השורק וחוף פלמחים

המפגש התמקד בסביבה החופית, במאפייני החול ומקורו בחופי ישראל והשינויים במאזן החול בחופי ישראל בעקבות השפעות גלובליות ומקומיות (כגון כרייה ובנייה חופית). עושר החי והצומח בדיונות החול ובחוף והתאמתם לחיים בסביבה זו. הפעילות לוותה בפעילות 'גששות בחולות' חיפוש ואיתור עקבות של בעלי החיים בסביבה ייחודית זו ודרך העקבות ללמוד על המגוון ומאפייני החיים. על יחסי הגומלין בין מינים מקומיים ומינים פולשים (חי וצומח) והשינויים בהרכב האוכלוסייה בעקבות צמצום שטחים פתוחים, שינויי אקלים ועוד. והחשיבות בשימור הדיונות שהן שרידים לחולות הנודדים שאפיינו את מישור החוף, מבחינה גיאומורפולוגית ואקולוגית.

הים כמשאב לאומי – נחל חדרה

המפגש עסק בחשיבות הים כמשאב לאומי, תוך התמקדות בתחנת הכוח 'אורות רבין' ומתקן ההתפלה בחדרה כדוגמה. במהלך הפעילות הוצגה המערכת האקולוגית של אזור שפך נחל חדרה ואת האתגרים הסביבתיים כתוצאה מהשימוש במשאבי הים. המפגש התמקד בתופעת הכרישים הייחודית בשפך נחל חדרה, הדילמות והסוגיות הסביבתיות במפגש עם האדם והסביבה.

אזור שפך נחל חדרה מושך אליו בכל חורף עשרות כרישים כנראה עקב הזרמת מים חמים מתחנת הכוח "אורות רבין" לים התיכון. לכרישים חשיבות מיוחדת למארג האקולוגי הימי והימצאות כרישים במערכת ימית מעידה על מערכת בריאה, עשירה ומתפקדת, ומגוון של מינים הוא חיוני להגנה על המערכת האקולוגית, בים וביבשה. תופעת הכרישים בשפך נחל חדרה היא דוגמה להשפעת האדם על הסביבה והדילמות הקיימות בין קידום ופיתוח תיירות מול שימור.

בהובלת ד"ר זיו צמח שמיר - חוקר התנהגות בעלי חיים ימיים וכרישים בתחנת מוריס קאהן לחקר הים.

קולות מן הים – סיור להקשבה סביבתית

מורפולוגיות סאונד - הליכות הקשבה סביבתיות הינו פרוייקט המשלב בין תחומי המדע והאמנות, בין היכרות עם הסביבה הקרובה ותהליכי היווצרותה לבין פרקטיקות של הקשבה והקלטות שדה.

מטרת הסיור היא להגביר את המודעות ואת ההבנה של המשתתפים לסביבה החופית, לתהליכים שמשפיעים על היווצרותה ולפעילויות האנושיות.

המפגש עסק בהיווצרות תופעות סביבתיות, ביולוגיות וגיאולוגיות, וכיצד תופעות סאונד שונות באות לידי ביטוי דרך אלו. הרחבנו את גבולות השמיעה האנושית באמצעות "תחנת האזנה" אשר שידרה בזמן אמת אינפורמציה ממיקרופונים מיוחדים המקליטים בתוך המים, באוויר ובאדמה. הסיור נערך בהובלת ד"ר מייקל לזר, גיאופיזיקאי ואמן, וד"ר מעיין צדקה, מוסיקאית, מלחינה ואמנית סאונד.